

IP TIPS

чекліст для представників сфер
креативу та інновацій

АВТОРСЬКЕ ПРАВО В БІБЛІОТЕЧНІЙ СПРАВІ:

цифрове середовище

1

Чи може бібліотека використовувати повні тексти статей /або увесь номер журналу /газети на сайті бібліотеки (вільний доступ) та в електронному каталозі (для користувачів бібліотеки), примірники яких отримані нею як обов'язковий примірник від видавництва, через передплату, через обмінно-резервний фонд, в дар?

За умови наявності дозволу від видавництва (письмовий договір чи публічна ліцензія (дозвіл) на сайті видавництва), бібліотека може використовувати повні тексти статей або весь номер журналу чи газети на сайті бібліотеки. Але необхідно звернути увагу на те, що при завантаженні відбувається використання шляхом відтворення таких творів, більш того, розміщення творів на сайті бібліотеки становить доведення до загального відома публіки (інтерактивне надання доступу). Також, користувачі матимуть змогу здійснювати відтворення таких творів шляхом завантаження та збереження.

У разі відсутності дозволів, вільний доступ до творів може здійснюватись лише з дотриманням усіх умов, передбачених ст. 24 Закону України "Про авторське право і суміжні права", яка дозволяє бібліотекам використовувати в той чи інший спосіб цифрові варіанти творів.

2

Чи може бібліотека представляти у своєму електронному каталозі (який доступний лише для користувачів Бібліотеки) номер журналу /газети (в форматі PDF), завантаженого з відкритого доступу сайту видання?

Відповідно до ч.4 ст. 24 Закону України Про авторське право і суміжні права допускається без дозволу суб'єкта авторського права та безоплатно інтерактивне надання доступу до твору в електронній (цифровій) формі за допомогою терміналів у приміщенні бібліотек, за запитом фізичної особи з метою навчання, наукового або приватного дослідження за таких умов:

- виключення можливості створення копій цього твору для використання поза приміщенням закладів, зазначених у цьому пункті (не можна роздрукувати або зберегти цифровий матеріал на флешку);

- надання одночасно доступу лише до однієї копії цього твору (один користувач – один твір).

Дане положення з'явилося у законодавстві України внаслідок наближення права України до права ЄС. Обговорювана стаття поширюється лише на інтерактивний доступ, тобто коли користувач може у приміщенні бібліотеки прочитати або побачити на екрані комп'ютера твір, але без можливості його відтворити.

Постає питання: як надати інтерактивний доступ до твору який існує лише в друкованому вигляді? Оцифрування друкованих творів можливе, але лише за певних умов. Законодавство не дозволяє оцифровувати весь фонд бібліотеки. Бібліотека може оцифровувати твори для збереження або заміни загубленого, пошкодженого чи непридатного примірника твору з фонду бібліотек. У такому випадку закон дозволяє оцифрування за умови, що виготовлення відповідного примірника іншим шляхом неможливе і примірник виготовляється в обсязі, необхідному для такого збереження (ч. 1 ст. 24 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

3

Які вимоги закріплені у законодавстві про авторське право при використанні творів з періодичних видань для заповнення інформаційного ресурсу з метою популяризації читання, для підготовки віртуальних тематичних виставок на сайті та в соціальних мережах?

Використання будь-яких об'єктів, які охороняються авторським правом, може здійснюватись з дозволу суб'єкта майнових авторських прав або такими способами і за таких умов, які охоплюються випадками вільного використання (ст. 22-28 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Якщо мова йде про використання твору з метою його популяризації, бібліотеки можуть скористатись цитуванням, але лише з дотриманням раніше обговорюваних умов (посилання на автора твору та джерело запозичення, виділення цитати та в обсязі який виправдовується метою використання), однак розміщення таких творів на сайті та у соціальних мережах, окрім відтворення, передбачає доведення до загального відома публіки (інтерактивне надання доступу).

У такому разі правомірним є фреймінг, якщо такі дії стосуються твору, що був попередньо правомірно розміщений без обмеження доступу на веб-сайті (веб-сторінці), на який направляє гіперпосилання та/або фреймінг (ч. 7 ст. 12 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Таким чином, наприклад, зображення для відвідувача сайту чи сторінки у соцмережі відображатиметься, однак відтворення шляхом збереження на комп’ютер не здійснюється.

4

Як регулюється питання щодо дарування електронної книги бібліотеці та чи може бібліотека приймати та поширювати таке видання?

Якщо книга була законним чином введена у цивільний оборот шляхом її першого продажу в Україні, допускається подальше відчуження такого примірника без згоди суб’єкта авторського права і без сплати винагороди – вичерпання прав (ч. 5 ст. 12 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

На друковану книгу вичерпуються права на розповсюдження і це означає, що далі правоволоділець не може контролювати долю свого твору – його можна дійсно правомірно подарувати.

Щодо цифрових книг вичерпання права на розповсюдження не відбувається, оскільки положення ст. 12 Закону України “Про авторське право і суміжні права” застосовується щодо примірників творів, які є копіями виконаними у матеріальній формі (ст. 1 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Тому, за таких обставин подальше поширення електронної книги можливе лише за згодою всіх правоволодільців, наприклад, автора та видавництва.

5

Чи можна розміщувати в локальній (закритій) мережі бібліотеки електронні версії журналів, видання яких вже припинено?

Якщо журнали були правомірно опубліковані в електронній формі та їх використання було дозволене правоволодільцем (видавництвом), то їхнє використання можливе в межах випадків вільного використання, у тому числі у випадку припинення їх випуску.

Якщо журнали були лише надруковані і майнові авторські права на них є досі чинними - оцифрування можливе лише з підстав збереження твору або за запитом фізичної особи щодо частини твору (п.1-2 ч.1 ст. 24 Закону України "Про авторське право і суміжні права").

Розміщувати цифровий варіант журналу у повному обсязі можливо лише з дозволу редакції, у тому числі викладеному у публічній ліцензії.

6

Чи потрібно реєструвати авторське право на бази даних електронного каталогу, що сформовані бібліотекою?

Авторське право виникає внаслідок факту створення бази даних, а відтак не потребує реєстрації чи інших формальностей. Реєстрація авторського права на базу даних можлива за бажанням автора чи роботодавця, правами на яку він володіє як на службовий твір.

Оскільки бази даних електронного каталогу, сформовані бібліотекою, більш за все є службовими творами, то така реєстрація проводиться саме бібліотекою як роботодавцем.

7

Чи може бібліотека без дозволу суб'єкта авторського права створити цифрову (електронну) копію друкованого твору?

Оцифрувати твір можна лише частково в обсязі виправданою метою, визначеною ч. 1 ст. 24 Закону України “Про авторське право і суміжні права”, за запитом фізичних осіб. Допускається відтворення у цифровій формі повністю статей та інших невеликих за обсягом творів.

Також, оцифрування можливе в межах п.2 ч. 1 ст. 24 зазначеного закону: «у разі, якщо відтворення здійснюється в будь-якому форматі та на будь-якому носії для збереження або заміни загубленого, пошкодженого чи непридатного примірника твору з фонду бібліотек ... для відновлення загубленого, пошкодженого чи непридатного оригіналу чи копії твору з фонду аналогічних установ, організацій, надання такого примірника іншій установі чи організації, за умови що виготовлення відповідного примірника іншим шляхом неможливе і примірник виготовляється в обсязі, необхідному для такого збереження».

8

Чи може вважатися позичкою дії зі скачування твору на гаджет користувача або пересилання копії твору на електронну пошту користувача (із застосуванням технологій автоматичного знищення копії по закінченню терміну користування)?

Ч. 2 ст. 24 Закону України "Про авторське право і суміжні права" регулює питання аналогової позички, коли бібліотека надає у користування друкований варіант твору користувачу безоплатно.

Наразі, ч. 3 ст. 24 Закону України “Про авторське право і суміжні права” містить новелу щодо електронної позички.

Позичка електронної (цифрової) копії твору можлива у разі дотримання умов, викладених у ч. 3 ст. 24 Закону України “Про авторське право і суміжні права”:

- надання одночасно доступу лише до однієї копії цього твору (один користувач – один твір);

- застосовується лише до творів, щодо яких відсутні умови використання на підставі публічного ліцензійного договору на використання об'єктів авторського права;
- відсутність можливості у користувача користуватися копією твору за межами терміну надання копії твору у позичку.

Якщо правоволоділець (видавець) заборонив надавати у позичку свій цифровий варіант твору (якщо твір першочергово мав цифрову форму), такі дії бібліотеки суперечитимуть його волі.

Тому на питання: чи можна надіслати копію на електронну пошту користувача? Відповідь буде ні, оскільки це буде передбачати відтворення твору, бо користувач зможе зберегти такий твір. Хіба що будуть застосовані технологічні засоби, які унеможливають подальше збереження твору на гаджеті користувача.

9

Чи поширюється дія авторського права на твори, видані в цифровій формі?

Так, на твори, видані в цифровій формі поширюється дія авторського права.

10

Чи поширюється дія авторського права на електронні копії творів?

Так, на електронні копії творів поширюється дія авторського права.

11

Чи можна розміщувати публікації викладачів, які звільнилися, в університетському репозитарії?

На відтворення публікацій викладачів в університетському репозитарії необхідно отримувати згоду (дозвіл) у автора та видавництва (договір, публічна ліцензія, розміщені на сайті видавництва).

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Проект має на меті роз'яснення питань, що виникають у представників сфери креативних індустрій у їх повсякденній професійній діяльності.

Чекліст містить відповіді з посиланням на чинне законодавство. При виникненні конфліктів щодо конкретних спірних ситуацій цей чекліст не може бути застосований для вирішення спору.

Представлений чекліст **НЕ є офіційним роз'ясненням УКРНОІВІ** щодо застосування окремих норм чинного законодавства з питань у сфері інтелектуальної власності та **НЕ рекомендований для використання у експертних дослідженнях**.

Для додаткової оцінки всіх ризиків та факторів, що впливають на вирішення спірної ситуації, рекомендуємо звернутися за додатковими роз'ясненнями з урахуванням всіх обставин конкретної ситуації до фахівців в сфері інтелектуальної власності.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЕКТ:

Серія: 11 актуальних питань та відповідей для представників сфери креативу та інновацій: чекліст, поради з питань інтелектуальної власності.

Про що: про охорону авторських та суміжних прав у бібліотечній справі.

Для кого: для представників бібліотечної справи.

Мета: підвищення рівня обізнаності щодо застосування норм законодавства про авторське право і суміжні права в бібліотечній справі.

Чекліст підготовлений командою

Департаменту "Академія інтелектуальної власності" УКРНОІВІ.

Представлена інформація наведена з урахуванням положень законодавства станом на 17.07.2023 року.

© УКРНОІВІ, 2023

© ⓘ Attribution 4.0 International (CC-BY-4.0)

Ліцензія © не поширюється на контент у цьому виданні, що не належить УКРНОІВІ.
Візуальні елементи: Canva Pro.